

men čutnosti oziroma na omiko sreča razvidimo prav lepo iz učnega načina našega Zveličarja, ki je ljudstvu najraje govoril v podobah in prilikah, ktere je jemal iz svojega vsakokratnega okrožja; razvidimo ga iz važnosti, ktero stavi cerkev v lepšanje vež božjih, v svete pesmi in sploh v vse zunanje obrede. Čuta pa, ki sta sè srcem v taki ozki dotiki, sta oko in uho. Kar se pa sluha tiče, vemo že, kako je pri gluhonemu.

Največa nesreča je pa to, da njegove odreja ne podpira, je pred propadom ne varuje vera. Ako se odreja omeji le na naravna sredstva, in jej manjka nadnatorne moči, vseh pri posamesnih ljudeh ne more biti bolji, nego je bil v brezbožnem človeštvu pred Kristom: globoči in globoči propad. Saj je prišla kristijanska vera zato iz nebes, da pelje padlega človeka zopet tje, kjer je njegova izvirna domovina in kamor brez nje priti ne more. Ona je edina odgojiteljica človeškega rodú, in vsi, ki imajo odreja v družini, v šoli in javnem življenji, dobivajo od nje posel ter morajo ravno tako iz nje zajemati moč in pomoč. Sicer je vsajen gluhonem po krstu tudi v vrt Kristov, in krstna milost ne ostane v njem brezvspešna, kakor ima po občestvu svetnikov svoj delež tudi v molitvah in cerkvenih zaslugah, vendar je pa odločen od vira življenja, k njemu dospó iz debela izvirajoči sokovi le po drobnih kapljah, ostane tedaj kakor na pol suh vrh brez razvitka. Do njega ne pride veselo oznanjenje evangelija, milostni viri svetih zakramentov so njemu zaprti, on se ne vadi vzdigati srcé in roko k Njemu, ki nas krepčá, ki je rekel: „Klič me v potrebi, jaz ti hočem pomagati!“ Gluho-nem ostane v svojej prirojeni mlačnosti, brez tolažbe v trpljenji, brez pomoči v skušnjavi.

§. 17. Ozrimo se kamor koli hočemo, povsod obžalovanja vredna nesreča, ki nas opominja k sočutju, k tacemu kristijanskemu sočutju pa, ki ne samo pomiluje, temoč tudi roko vzdigne k pomoči — po izgledu Onega, o katerem je pisano:

„In On je položil svojo roko v ušesa glu-honemu, se je dotaknil njegovega jezika, je pogledal proti nebu, vzdihnil in rekel: Efeta! in koj se odpró njegova ušesa in jezik njegov je bil razvezan.“ (Dal. prih.)

Govor dr. Coste

v zbornici poslancev 13. junija t. l. za napravo
juridične in filozofične fakultete slovenske v
Ljubljani.

Po nasvetu prejšnjega gospoda ministra za bogočastje in nauk dr. pl. Štremayer-ja je Njegovo Veličanstvo preteklega leta zaukazati blagovolilo, da se na vseučilišču graškem nauki za sodniško državno preskušnjo razkladajo v slovenskem jeziku; v ta cilj in konec se je po vladnem predlogu 3600 gold. v proračun postavilo. Slovenski narod je ta najviši sklep radostno sprejel, ker je bil v tem oziru prvo znamenje praktične izpeljave ravnopravnosti, zagotovljene v §. 19. državnega osnovnega zakona.

Finančni odsek je izbrisal ta znesek s 3600 gold. rekši, da za sedaj zadostuje, če se le uči pisarniška spisava.

Najprej moram omeniti, da omenjeni §. 19. ne sme ostati le prazna beseda, in da slovenski narod, kateri v Avstriji šteje poldrugi milijon duš, in kateri biva na Kranjskem, južnem Štirske, in deloma na Koroškem in Primorskem, ima pravico tirjati, da se mu v njegovo popolno izobraženje odpró tudi više šole z učenim je-kom maternim.

Razlogi so piškavi, na ktere se je finančni odsek opiral, ko je izbrisal gori omenjeni znesek.

Prvi razlog, na ktere se finančni odsek opira, je ta, da za učenje teh nauk ni sposobnih učnikov. Finančni odsek je v tej zadevi premalo podučen, kajti za ta učiteljstva se je oglasilo mnogo kompetentov, kateri so vsi doktorji prava, toraj taki, od katerih se v obče misli, da so sposobni učniki biti. Vzlasti pa moram naglaševati to, da je med temi bil tudi c. k. pravi, javni profesor avstrijskega vseučilišča, rojen Slovenec, ki v enem teh nauk podučuje in je že 1848. leta v slovenskem jeziku razlagal ta nauk. Sposobnih učnikov toraj nikakor ne pomanjkuje, a še manj jih bode pomanjkovalo, kedar bo sploh upati, da dobodo službe v teh predmetih, za ktere se pripravljajo.

Drugi razlog, na ktere se finančni odsek naslanja, je ta, da ne bi bilo dobro, ako bi se napake taciš sol, v katerih se v več jezicah podučuje, prenesle še na vseučilišče. Ne tajim, da ta razlog ima v sebi zrnice resnice; al tako splošno, kakor finančni odsek trdi, vendar ne velja. Ne samo v Avstriji imamo taka učilišča, nahajajo se tudi v tujih deželah, in če so se jim v Avstriji napake pridružile, niso učilnice same po sebi tega krive, temveč okoliščine druge, po katerih je dandanes nastala vedno večja razprtija posamnih narodov.

Pri tej priliki naj mi bode tudi dopuščeno to povdariti, da blagosrčni ustanovnik vseučilišča graškega je po besedah ustanovnega pisma vseučilišče namenil v to, da se obema narodoma, na Štajarskem bivajočima, ponujajo pripomočki, ondi si najviših véd prilastiti; zato bilo bi ravno vseučilišče graško po ustanovnem pismu pravo mesto tudi za predavanje nauk v slovenskem jeziku.

Tretji razlog, na ktere se odsek finančni opira, je ta, da pravi, da ravno to je zmota, da se zahteva podučevanje v slovenskem jeziku v taciš predmetih, v katerih se pri sodnijah uraduje. Ne morem si kaj, da ne bi izrekel začudenja, da učeni poročevalec, ki je sam profesor in po takem mora poznati razmere in potrebe vseučilišča, in ki tudi za naše sodniške hibe djansko znati mora, nasprotovati more temu, da ravno v taciš predmetih je poduk v tistem jeziku potreben, v katerem se sodi.

Naj gospodu poročevalcu še pred oči stavim nek njemu gotovo dobro znan prigodek, in ta je, da z veliko radostjo je bila preteklo stoletje sprejeta vpeljava posamnih národnih jezikov na raznih vseučiliščih. Zgodovinarji še danes čez vse povzdigujejo način, po katerem se je na vseučiliščih namesti latinskega učnega jezika vpeljal jezik narodni. Da! dandanes se zahteva od več strani še celó to, da v bogoslovji bi se popolnoma odstranil latinski učni jezik in na njegovo mesto postavilo podučevanje v narodnem jeziku. Istina je toraj, da je raba narodnega jezika na vseučiliščih živa potreba za razvoj in omiko vsacega naroda.

Po mojih mislih je to ravno tista vzajemnost, s katero sta zvezana olik jezika in omika naroda. Ni dvomiti, da oboje je tako združeno, da omika narodna v tej meri napreduje, v kateri napreduje olik jezika, — da pa od druge strani se jezik le čedi in lika, ako je djansko vpeljan v šole in urade, v javno in družbeno življenje. Herder, imenitni nemški učenjak, je ravno o važnosti narodnega jezika v šolah izustil besede, ktere so preznane, da bi jih tukaj navajal, vendar vsaj sklicevati se na-nje moram. Prav mi Slovani smo v žalostnem položaji. Če tirjamo vpeljavo svojih jezikov v uradnije, odbija se nam to z besedami: „vsaj nimate nobenega uradnika, ki bi bil sposoben, uradovati v vašem jeziku“. Šole se nam pa ne privoščijo, kjer bi se tudi uradniki izobražiti mogli. Če pa šole zahte-

vamo, očita se nam: „vsaj nimate šolskih knjig in družih šolskih pripomočkov!“ kakor da bi se moralo za šolske knjige in pripomočke popred skrbeti, predno so šole narejene, — kakor da bi ne bilo oboje v ozki zvezi, — kakor da bi, na priliko, na nemških vseučiliščih ne bil nemški jezik učni jezik že popred, predno je nemško slovstvo se povzdignilo do one stopinje, na katero je došel še le v tekočem stoletju.

Vseučilišča imajo prav posebno velik vpliv na omiko ljudstev tudi že zavoljo tega, ker stvarijo ono osobje, čegar poklic in nalog je, znanstva gojiti in vspeševati, in ktereга notranji nagib žene v to, da stvari znanstveno slovstvo ondi, kjer ga še ni, in dovrševati ga, kjer je že. Ravno v tej zadevi smemo pa tudi na nemško literaturo kazati, kajti o tem ni dvombe, da veliki razvitek, ki ga je nemška literatura v preteklih stoletjih zadobila, izvira največ iz nemških vseučilišč. Kar znanstvenih del pride na svetlo, skoro do malega vsa so od vseučiliščnih profesorjev.

Povsod se tedaj stvar suče tako, da naprava tacių učilišč pospešuje omiko naroda, razvoj jezika njegovega in da se po njih stvari potrebno osobje, katero kot sodniki, odvetniki, notarji, profesorji na srednjih šolah morejo soditi, zagovarjati, pogodbe sklepati in učiti v istem jeziku, kateri je jezik naroda.

Dalje se pravi: vseučilišča so zato, da se ondi zadobi temeljita znanstvena izobraženost, in najboljše sredstvo za to je, da se rabi tisti jezik, kateri že ima znanstvene pomočke za to izobraženje. Res je to, da velike šole znanosti imajo visoki cilj in konec, znanstveno, jedreno omiko posredovati. Al če od tega prevzvišenega vzora stopimo doli v vsakdanje praktično življenje, potem pa moramo kar naravnost reči — in to je vkoreninjeno v človeški naravi, kajti večidel je vendar le srednje-dobrių glav, prav izvrstnih malo na svetu — da tudi na nemških vseučiliščih velika večina učencev ne išče izobraženja znanstvenega sploh, ampak išče ga le v tistih vedah, ki so za državne preskušnje potrebne. Skušnja je temu živa priča; kdor koli je kedaj sam na vseučilišču bil al vsaj priložnost imel, seznaniti se z vseučiliščnimi razmerami, mora temu pritrđiti.

Če toraj — kar rad priznavam — na slovenski fakulteti se brž iz začetka ne bo mogla tista znanstvena omika doseči kakor znabiti na kakem izvrstnem nemškem vseučilišču, na katerem slavni učenjaki učijo, vendar se bo pa po drugi strani za praktično življenje po mojem notranjem prepričanju na taki slovenski fakulteti ravno toliko naučiti mōglo, kolikor se dandanes velika večina učencev nemških vseučilišč na teh nauči.

Da je temu res tako, uče dogodki novejših časov. Gospōda moja! prosim vas, spomnite se le dogodkov, kateri so se nedavno na dunajskem vseučilišču pripetili, in katerih nasledek je bil ta, da so profesorji ene fakultete predlog stavili, naj se doktorandom iz enega predmeta odloči vrsta vprašanj, iz ktere vrste, kakor pri srečkanji, učenec potegne kakova tri, na ktera ima pri preskušnji odgovor dati. Po takem se učenci iz celega nauka le kakih 100 do 200 vprašanj na pamet uče in za preskušnjo pripravijo, ne pa da bi celi predmet znanstveno prekuhali in se ga popolnoma naučili.

Nahajajo se gotovo taki predmeti, katerih znanstveno popolnoma in temeljito naučiti, je nemogoče; tako na primer, teoretična filozofija. Kakor je znano, nahaja se vzlasti na Nemškem, cela rajda filozofičnih sistem; jako bi miloval tistega doktoranda filozofije, kateri, na primer, se je filozofije učil po Hegel-jevi sistemi, kteremu bi pa potem na misel prišlo, preskušnjo delati pri profesorju, ki je privrženec Kraus-ovega uka ali kacega

druzega filozofa. (Klici na desnici: Prav res!) Takemu ne bo mogoče, dobro prestati preskušnjo. Gospōda moja! jaz sam sem imel priliko to skusiti, ker sem se pod Ahrensom, učencem Krause-jem in zdanjim Lipskim profesorjem modroslovja učil; tū sem imel priliko opazovati, kako težko je vsacega Ne-Krausa stalo, tirjatvam tega profesorja zadostovati.

V odsekovem sporočilu je dalje rečeno, da za razvoj jezika bilo bi boljše, če se predmeti ne razlagajo v slovenščini, marveč v nemškem jeziku, da se pa potem učenci v praktičnem življenji trudijo, jih v materinem jeziku porabiti.

Ako pomislim, da so v deželi, v kateri je večina prebivalcev slovenska, v zadnjih letih oklicani različni ukazi, po katerih morajo sodniki vsaj nekake zapisnike o prisegah, o zasliševanju v slovenskem jeziku pisati, ako pomislimo, da v istem jeziku se morajo konečne obravnave vršiti, — ako dalje pomislimo, da je deloma na srednjih šolah vsaj v nekterih predmetih učni jezik slovenski, in s kako strašnim trudom je to združeno za one, ki so 15 do 16 let v šolo hodili in se v vseh predmetih le v nemškem jeziku podučevali, kako jim za zdaj popolnoma manjka tehničnih izrazov, ktere si morajo še le v djanskem življenji iz slovstva itd. nabirati, — ako vse to vidim, potem za-me ni vprašanja več, da je krivica tirjati, da po večletnem nemškem učenju mora mahoma v družem jeziku sodnik uradovati ali učenik podučevati. Gospodje! obrnite to na-se, in vprašajte se: ali je mogoče, če bi se bili državljanskega in kazenskega zakonika, reda kazenske pravde itd. učili z laškim ali francoskim učnim jezikom, da bi pa potem na enkrat kot sodniki iz šole prisedši morali obravnavati v nemškem jeziku? To je popolnoma nemogoče. Iznova se je treba učiti začetni, to je, potem, ko je kdo več let v šolo hodil, in se teoretično izuril, si mora vendar to, kar v djanskem življenji potrebuje, še le prisojevati potem, ko že službo opravlja. Kako pa po takem materialna pravica trpi, o tem imamo mnogo skušinj; v tej zadevi se je že dogodilo, da se je belo imelo za črno. Mnogo tacių skušinj bi lahko povedal, al predaleč bi me to peljalo. Z dobro vestjō tedaj rečem, da silna potreba so nam više šole s slovenskim učnim jezikom.

Pogostoma se nam očita naša neotesanost, naše revno slovstvo. Necega izvrstnega pesnika ni bilo sram, nas avstrijske Slovane psovati, s „Kariatidnimi buticami“. Ko se je izvedelo, da me je volja staviti današnji predlog, brž se je nam Slovencem v nekem časopisu zabavljivo očitala revščina slovenskega pravoznanskega slovstva. Nikakor ne tajim, da ga res nimamo takošnega; al mi za-se tirjamo to, kar so drugi narodi tirjati smeli, namreč, da se najpoprej šole osnujejo, kajti s šolami pride razvoj jezika in slovstva.

Ravno ista razmera je bila preteklo stoletje na Nemškem, ko se je na vseučilišču nemški jezik kot učni jezik vpeljal; ravno isto se je nahajalo na Hrvaškem pri ustanovi južno-slovanske univerzitet v Zagrebu; ravno isto je bilo na Ogerskem pri osnovi vseučilišča magjarskega v Pešti. Ravno ista razmera je pa tudi pri nas. Če nam dadō šole, ne bo se ne le jezik likal in razvijal, kolikor je treba, temuč tudi za potrebne učne pomočke se bode naglo poskrbelo.

Za slovensko pravo- in državoslovno ter slovensko modroslovno fakulteto potezovaje se, pa ne morem prvotnega vladnega predloga odobriti, in sicer zato ne, ker izmed mnogih razlogov, ki se nahajajo v odborovem sporočilu, ima vendar le eden nekaj resničnega v sebi. Ta razlog pravi, da na mnogojezičnih učiliščih nahajajo se velike napake.

To je dandanes v Avstriji in vzlasti v Gradcu

čita resnica. Vseučilišče graško je ravno najmanj pripravno, slovenskemu prednašanju dovoliti ono nježno skrb, ki je njemu in vsacemu novemu zavodu potrebna, da more biti vspesen in za izobraženje državnih uradnikov koristen. Jaz celó menim, da bi se v Gradcu ne nahajala popolnoma ona mirnost, ki je je treba, da nemški in slovenski učenci med seboj složno živijo. Žalibog! da je v Avstriji razdraženost narodna še velika, in da je živo želeti, da neha ta razdraženost in da nastopi čas, ko bode narod narodu pomočnik in prijatelj. (Dobro! dobro! — na desni.)

Po vsem tem tedaj nasvetujem sledečo resolucijo: „C. kr. vlada naj brž prične priprave delati za napravo pravo- in državoznanstvene ter filozofične fakultete s slovenskim jezikom v Ljubljani“.

Ta predlog tirja ne le juridično, temuč tudi filozofično fakulteto; kajti filozofične fakultete nam je silno potreba; ona ravno stvari učenike za srednje šole, in je temveč potrebna, ker so srednje šole (gimnazije in realke) s slovenskim učnim jezikom deloma že osnovane, deloma pa se bodo brez dvombe kmalu ustanovile.

Rekel sem, da naj se fakulteta ustanovi v Ljubljani. Ljubljana, kot središče slovenskega naroda, je res zato najpripraviši kraj. Že leta 1787. so deželni stanovi vojvodine Kranjske — in takrat gotovo ni nikomur na misel prišlo, podtikati jim prenapetnosti v narodnih zadevah — prosili vlado za osnovo filozofične fakultete v Ljubljani in jo podpirali z razlogi, ktere bi, ako dovoli gosp. predsednik, rad prebral zato, ker se razvidi iz njih, da deželni stanovi vojvodine Kranjske so že 1787. leta stali na stališču, na kterega se še dandanes ne more povzdigniti vsakdo. (Bere:) „*Ne le za vojvodstvo Kranjsko je Ljubljana po legi svoji na meji italijanski najpripraviše mesto za učilišče filozofično, temuč tudi za Hrvaško, Istrijo, Furlansko, Dalmacijo, celó avstrijsko Primorje in beneško „terro fermo“. Deželni jezik naj se tu goji in liči, da se v tujih deželah učeči Slovani izognejo nevarnosti, materni svoj jezik pozabiti in tako za domačo rabo popolnoma nepripravni postati. Da normalne šole napredovati morejo, potrebujejo se filozofično izobraženi učeniki, ki morajo tudi narodov jezik umeti“.* Dalje (bere:) „*Pa tudi državnim uradnikom je potrebno filozofično izobraženje, in ker so z narodom vedno v dotiki, morajo biti domači ljudje“.*

Tako, gospôda moja! so deželni stanovi pred 90 leti v stanovski zbornici ljubljanski govorili, — stanovi, kterim se podtikati ne more prenapetnost niti v narodnih niti v družih zadevah, kakor je dandanes navada.

Sicer pa je Ljubljana že imela svojo državno učilnico, in sicer takrat, ko je kranjska vojvodina francoska dežela bila. Francosko, če tudi kratko vladanje, je veliko koristnega stvarilo, zato je ljudstvu v tej zadevi še v dobrem spominu. Med drugim je osnovala tudi pravoznansko šolo v Ljubljani; djanska priča bivše te šole se še dandanes nahaja v leta 1812. v Ljubljani natisnjeni knjigi z naslovom: „Recueil de règles de droit etc. Al' usage de la jeunesse des provinces Illyriens“.

Dandanes je narodnost postalo važno vprašanje. Jaz ne spadam v vrsto onih, kterim je v državljanstvu ona prvo in zadnje, a vse drugo nič. Al še veliko manj spadam v vrsto onih, ki narodnega načela ali po vrednosti ne čislajo, ali ga popolnoma prezirajo ali se ga celó boje. Le če se zadostuje pravičnim narodnim zahtevam, bodo narodi srečni.

Odličen ud une (leve) strani zbornice naše nam je o adresni debati rekel: „Gospôda! povedite nam kaj gotovega, česar želite, in našli nas boste pripravne, dovoliti vam to in uno“. Evo! zdaj stopim jaz pred

vas (k levi obrnjen) s tako zahtevo, ki nič družega ni kot izpeljava §. 19. drž. osnovnih postav, in na kterega se Vi, gospôda moja! tako radi sklicujete; z zahtevo, ktera je pripoznana po Njegovem Veličanstvu s sklepom preteklega leta in po ministru nauka, ki danes med Vami (na levi) sedi. Nadjam se tedaj po vsem tem, da sprejmete predlog, kterega sem ravno pred naznanil. (Živa pohvala na desni.) —

Ko je dr. Costa končal svoj govor, poprijel je besedo dr. Rechbauer, štajarski poslanec, eden izmed kolovodjev nemškutarskih centralistov, in zoper dr. Costov predlog govoril, čeravno mož slovenski še brati ne zna! Rekel je med drugim: §. 19. se ne more tako tolmačiti, da bi se vsacemu narodu brez ozira na stan njegove omike po enaki meri merile narodne pravice; če bi to veljalo, moralo bi se Boccesom (Dalmatincem) isto dati kakor Dunajčanom, Berlinem, Francozom! Vsaj nimate bukev in učenikov! Do zdaj si noben Slovenec na graškem vseučilišču ni sposobnosti pridobil za učenje v „vindiškem“ ali, kakor ga zdaj imenujete, v slovenskem jeziku. Ali ni eden najslavniših mož na Kranjskem (grof Anton Auersperg) v kranjskem deželnem zboru rekel, da slovensko slovstvo je tako ubogo, da je človek v eni culjici lahko odnese. Blagi ustanovnik graškega vseučilišča pred 300 leti gotovo ni na učenje v slovenskem jeziku mislil, kajti takrat beseda slovenski ni bila znana! Pri nas na Štajarskem in na Kranjskem ljudje novoskovanega slovenskega jezika ne razumejo. (Tako in enako je kvasil mož, kteremu je slovenski jezik toliko znan kakor kitajski in kteremu profet je Anton Auersperg!)

Dr. Costa je jezičniku odgovoril tako-le:

S poslancem graškega mesta se ne bom spuščal v prepir, marveč le kratko hočem omeniti mnogovrstne pomote, ki smo jih od njega ravnokar slišali. Prvi stavek se tiče slovenskega jezika. On pozna le „vindiški“ jezik; kajti slovenski jezik mu je le nova iznajdba. Obžalujem govornika, da se je popolno neveden spustil v govor. (Ni res! — kričijo levičniki.) Prosim, gospôda moja, brž bom to dokazal. — Gotovo bi o novi najdbi slovenskega jezika ne bil govoril, ako bi mu bilo le nekoliko znano, da so že v 16. stoletji, toraj pred več ko 300 leti na svetlo prišle bukve z naslovom: „Biblia, to je sv. pismo novega in starega testamenta prestavljeno na slovenski jezik od Jurija Dalmatina“. To je bilo okoli 1504. leta. Pa še družih dokazov iz časa Truberja in družih bi mu lahko navedel, ki pričajo, da beseda „slovenski“ je tako stara kot naš jezik sam.

Gospod predgovornik je dalje trdil, da je naš jezik, jezik slovenski, kakor se sedaj govori, še le v novjšem času iznajden bil. Gospodu predgovorniku ne morem tega za zeló vzeti, ker je v tej zadevi neveden; kajti nihče ne tirja od njega, da bi se on slovenski jezik učiti moral (veselost na levi); po pravici pa moremo mi tirjati to, da on molči o reči, ktere prav nič ne pozna. (Klici: „prav dobro“ na desnici — „oho“ na levi.) Slovenski jezik ima zgodovinsko izobraženje kakor nemški. (Smeh na levi.) Gotovo! gospôda moja, kajti nemški jezik, ki se danes govori, ni več oni, ki se je pred 80 ali 90 leti govoril. Gospodom, kterim je ta reč tako smešna, morem povedati, da na priliko, naša blaga cesarica Marija Terezija je v neki takošni nemščini izdajala ukaze in pisala pisma, ki ni več nemški jezik današnjega dne. (Klici na desnici: „tako je“ prav dobro!) Da! tako je, in ravno tako je z našim slovenskim jezikom. Tudi naš slovenski jezik ima zgodovinski razvoj; vendar ne le slovnica, temuč tudi slovenski jezik gledé na obilnost besed, kakor se danes govori, se ne

loči dosti od unega iz 16. stoletja, in oni, kateri so ravno naša stara slovenska pisma 16. stoletja brali, bodo vedeli, da se jezik sploh ni toliko prenaresnil, da bi se mogoče govoriti o novi iznajdbi današnjega slovenskega jezika. Laž je tedaj trditi, da je naš slovenski jezik novo iznajden jezik, laž je pa tudi trditi, da slovenski narod ne ume tega jezika; le nekoliko je v tem resnice, namreč toliko, kolikor je je tudi v tej zadevi pri nemškem narodu. Prosim vas, gospôda moja, dajte štajarskemu ali koroškemu nemškemu kmetu v roke nemški državni zakonik, dajte mu ga prebrati, in potem ga prašajte, koliko da od tega ume? (Velik nepokoj in smeh na levi. Klici: „tako je!“ na desnici.) Odgovoril vam bode, da ga ne ume. (Še večji nepokoj in smeh na levi. Klici: „prav gotovo tako! na desnici — predsednik zvonil.“) Da, gospôda moja, jaz še celó trdim, da se nahaja mnogo nemških uradnih, vzlasti sodniških, odlokov, katerih tudi marsikteri izobražen Nemec ne ume. (Veselo. Klici na levi: „Slaba pisava.“) Nam advokatom pridejo od sodnij odloki taki v roke, da prebravši jih sami sebe prašamo, kaj da hočejo reči.

Sicer pa ni po vse resnica, da je slovenskemu narodu slovenski jezik neumljiv, če tudi je res, da vsak vsega ne razume. V dokaz tega se na nič družega ne sklicujem, kakor na neko društvo v Celovcu, katero izdaja dobre ljudske knjige v slovenskem jeziku. (Smeh na levi.) Vse te ljudske knjige so pisane v vaši „novo iznajdeni“ slovenščini; vse te knjige, ktere obsegajo vsako leto 80 do 100 tiskanih pôl in se med ude razdeljujejo vsako leto, in ali veste, gospôda moja, koliko udov šteje to društvo danes med majhnim slovenskim narodom? 18.000 udov, kateri bukve tega društva v 80—100 tiskanih polah dobivajo, beró in razposojujejo drugim, kateri nimajo pomočkov, da bi k društvu pristopili kot udje.

Gospod predgovornik je dalje rekel, da ustanovniku vseučilišča graškega pred 300 leti se gotovo še sanjalo ni, da bi se kdaj tu kaj učilo v slovenskem jeziku. Pritrdim temu, gospôda moja, a tudi o tem se mu ni sanjalo, da se bode učilo v nemškem jeziku, kajti takrat se je učilo v latinskem jeziku, in to je bilo prav obema narodoma, ki sta na Štajarskem prebivala, Nemcem kakor Slovencem. V tem oziru tedaj g. predgovornik ni resnice govoril. (Prav dobro! na desnici.)

Gospod predgovornik je tudi govoril o „slovenskem kraljestvu“. On sicer izraza „kraljestvo“ ni rabil, rabil ga pa je v zadnji debati nek drug poslanec štajarski. Tako preobračanje besede „kraljestvo“ pelje očividno k sumljivi zmoti. O slovenskem „kraljestvu“ se ni nikdar in nikjer govorilo. Mnogovrstni sklepi v več kot 12 taborih zahtevajo le to, da slovenski narod želi na ustavni poti združen biti v eno administrativno celoto. To je želja, katero izreči slovenski narod pravico ima, — ktera je popolnoma lojalna, ker vsi mi Slovenci prebivamo v avstrijskem cesarstvu, in ker, če to željo izrekujemo, se ne vzdigujemo zoper državo. Da so take želje dan danes množijo, se ne smemo čuditi, vzlasti če še slišimo take misli, kakor smo jih slišali danes iz ust nekega zastopnika deželnega zbora štajarskega. Ne nam naj se pripisuje, da hočemo južni del Štajarskega na-se potegniti, marveč pomisli naj se, da štajarskega Slovenca odbija nemški Štajarc s tem, da mu ne privoši popolnoma narodnih pravic. (Dobro! prav dobro! na desnici.)

Gospôda moja! ostaja mi zdaj le še končno opazko gospôda predgovornika ob kratkem pojasniti. On je rekel, da teoretično pripoznava mojo resolucijo, da pa vendar ne vidi, kako da bi se praktično (djansko) izpeljala. Evo, gospôda moja! (k levi obrnjen) če ste z gospodom predgovornikom svoje (leve) strani soglasni,

da priznavate, da je moj predlog teoretično veljaven, dajte vladi skrbeti za djansko izpeljavo. (Smeh na levi in v sredini. — Dobro! na desnici.) Pokazalo se bode, ali se dá djansko izpeljati ali ne; skušnja bode učila. Porok sem vam, da se dá djansko izpeljati. (Pohvala na desnici.)

23. junij 1871.

Po mnogo dneh brezsolčnih je sprejela
Narava vendar prvi žar poletja,
Kateri toliko obeta cvetja
Da jej iz misli zgine prejšnost vela.

Premila se hvaležnosti je vnela
In klicala iz daljnega zavetja
Si slavca, ki je po sladkosti petja
Oznani, da nezmerno je vesela.

Človeštvo radovalo se preblago
Je ž njo, vsaj trdna ju edini vez,
In z materjo je srečno dete drago.

Smehljale vse so zvezde se nebes,
In praznoval prijetno mu premago
S plameni svojimi je stari kres.

Lujiza Pesjakova.

Dopisi.

Iz Hrvaškega 22. junija. — Pred nekoliko časom, kmalu potem, ko je bila v državnem zboru razprava o vojaški granici ter sta dva Slovenca govorila o tej reči: dr. Costa zagovarjajoč pravico bratinskih nam graničarov, da sami o svoji osodi odločujejo, in dr. Miklošič (v gosposki zbornici), da ni potreba žumberške in marijin-dolske granice s Kranjsko vezati, — bil je dopis v „Slov. Narodu“, ki je svetoval Slovencem in deželnemu zboru kranjskemu, ne navduševati se za lanski predlog poslanca Savinscheg-a, naj bi Kranjska svoje zgodovinske pravice na te dele granice reklamirala. Oni nasvet v „Slov. Nar.“ je bil podpiran s to mislijo, da nam Slovencem, ki želimo doiti do jugoslovanskega zedinjenja, mora do tega stati, da nikjer ne žalimo narodnega prava samodoločbe in jugoslovanske sloge. Hrvaški narodni listi so bili ta slovenski glas z zadovoljstvom sprejeli. In vidi se zdaj, da oni dopisnik „Slov. Nar.“ ni krivo sodil, ako je mislil in rekel, da Žumberčani sami nečejo odtrgati se od drugih graničarov, temuč hočejo isto osodo deliti ž njimi: zedinjeni biti s Hrvaško.

Št. 71. „Branika“ prinaša namreč protest, kterege so starešino in prvaki v Žumberku podpisali in na c. kr. vojno ministerstvo poslali, in v katerem se protivijo, da bi pripadli h Kranjski. Za tem protestom sledi v istem broji „Br.“ dopis iz Žumberka, ki pripoveduje, da je bila lanska agitacija za zedinjenje s Kranjsko vsa od g. Savinscheg-a in od metliških c. kr. uradnikov narejena, a ne narodna želja. Nam Slovencem pak dopisnik in pošiljalec omenjenega protesta tako-le govori:

„Jedno rodoljubnoj našoj braći slovenskoj u obće a metličkoj i u okolišu na pose. Valjda vi braćo i sami znate, da naš protest nije upravljen na našega kralja zato, jer predamo od vas, ili možebit za to, jer bi nam s vami zazorno (neljubo) bilo sdruženje. Vi ste jugoslavenska jednokrvna braća naša, vi ste krv od krvi naše i obratno, obadva smo moguće grane velikoga stabla slavenskoga. Naše totalno sdruženje želi svatko, jer to duh vremena zahtieva, jer se srodna